

עלון שבועי נחלת סדר

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע
מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת סדר" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת כי תצא תשע"א

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
או למייל chagitben@neto.net.il וכן בת.ד. 41072 ירושלים.

הנושא: כיצד מאה ברכות בכל יום מתקנות את לימוד התורה

(יהושע א, ח) "כי אז תצליח את דרכיך". וכתב בספר חסידים (סי' ש"ט), וז"ל: ... כל הלילה יושב ועוסק בתורה, כאניות סוחר, כך הקב"ה מזמין לעוסקים יומם ולילה בתורה כל צרכיהם, כשם שהסוחר שהשעה משחקת לו מזמין לו הקב"ה מלאכים הממונים עליו, נכנסים בלב אחרים להביא לאותו מקום שזה הסוחר שם, ומכוין לב הסוחר לקנות. ואח"כ מכוין לב אחרים לבוא שם אצל הסוחר או הסוחר אצלם לקנות. וכל העוסק בתורה תדיר, הקב"ה שולח לו מלאכים מרחוק להביא לו כל צרכיו לכך נקראת התורה לחם. עכ"ל. והגמרא במסכת נדה (סה). אומרת, כיון שנתקו שיניו (מחמת זקנה, רש"י) של אדם, נתמעטו מזונותיו. ופירש רש"י: קשין לבוא (רש"י) שאינו יכול להרוויח, מהרש"א). וכתב על כך היעב"ץ בהגהותיו: נפק"מ למבעי רחמי עלה. והני מילי בעם הארץ, אבל בתלמיד חכם, תורה נותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו. עכ"ל (וע"ע בדברינו לפרשת נח אות כ"ג ולפרשת מקץ אות כ"ו).

ואם בכל זאת לומד האדם תורה ואינו זוכה לפרנסה, על כרחך נובע הדבר מחסרון לימוד תורתו, אלא שהאדם בטיפשותו מאשים את התורה הקדושה ומוציא עליה שם רע. והתיקון לאדם זה הוא אמירת "מאה ברכות", וצריך להבין כיצד על ידי מאה ברכות זוכה לתקן ולהשלים את החסרון שלו בלימוד התורה, המונע ממנו את פרנסתו?

אלא שעל הפסוק (וזאת הברכה ל"ג, ו'): "וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים את בני ישראל לפני מותו". כתב בעל הטורים: "משה איש האלהים". ראשי תיבות: מאה וסופי תיבות: השם. וסופי תיבות: משה. וזהו: "ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים" (דברים א, י"א), שאמר תנו לו מאה ברכות בכל יום, ובכל ברכה וברכה י' זהובים הרי אלף. לכך אמר: "יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים" - משלי. "ויברך אתכם" - משלו. ע"כ.

וואל לתפלא דמצינו בדברי חז"ל (במדב"ר יח, כא. ובמדרש תנחומא פרשת קרח סימן י"ב) והביאם הטור או"ח סימן מ"ו) שדוד המלך הוא זה שתיקן מאה ברכות בכל יום, ולא משה רבינו. כבר עמד בזה רבינו בחיי בספרו כד הקמח

"כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה, ושם לה עלילות דברים והוציא עליה שם רע ... וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל וגו'" (כ"ב, י"ג - י"ט).

האור החיים הקדוש מפרש פסוק זה בענין התורה הקדושה, שהיא נקראת בת זוגו של איש ישראל, וכדרשת חז"ל (ברכות נז). על הפסוק (וזאת הברכה ל"ג, ד'): "תורה ציוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" - אל תקרי מורשה אלא מאורסה.

ובא היהודי ומוציא שם רע על התורה הקדושה, שמחמת לימודה מפסיד את פרנסתו, וכלשונו הקדוש של האור החיים: "כי אין התורה זנה ומפרנסת והוא צריך למחיה, גם אינו רואה סימן ברכה מאמצעות לימודה, הגם כי יעסוק בה אין נפתחין לו שערי פרנסה טובה ...".

ומה עונשו של המוציא שם רע?

ממשיך האור החיים הקדוש: ואמרו: "וענשו אותו מאה כסף", רמז למאה ברכות שחייב לברך בכל יום, כמו שדרשו (תנחומא פרשת קרח סימן י"ב) מאמרו (עקב י, י"ב) "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל", אל תקרי מה אלא מאה. ופסוק זה בבעל תשובה נאמר, כאומרם (בר"ר כא, ו): אין ועתה אלא תשובה, דכתיב (עקב שם) "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל". ע"כ. שחייב להשתדל להשליםם.

ואמרו: "ונתנו לאבי הנערה" - שכולן הם ברכות לה' שהוא אבי הנערה, ואמרו: "כי הוציא שם רע על בתולת ישראל", שהיא השכינה, שהיא כללות ישראל, והיא מידה העשירית שכוללת מאה, והיא נקראת תורה שבעל פה כידוע ליודעי חן. ע"כ.

והנה, מצינו בדברי חז"ל שהתורה משפיעה שפע של פרנסה טובה על העוסק בה, כמו שמובא במסכת עבודה זרה (יט): אמר רבי יהושע בן לוי: דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים, כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו וכו'. יעו"ש. וכן מובא במדרש תנחומא (פרשת כי תשא סי' כ"ט): ... מכאן אתה למד שכל העוסק בתורה, פרנסתו מן התורה. ומתעשר ומצליח, שכן אמר ליהושע

(ערך ברכה) וכתב וז"ל: ואמרו במדרש, כלפי שהודיעו לדוד שהיו מתים בירושלים מאה אנשים בכל יום, עמד ותיקן להם מאה ברכות. ונראה מכל זה, כי משה רבינו עליו השלום יסדם תחילה ושכחום אחר כך, וחזר ויסדן דוד. ואחר זמנו של דוד שכחום, וחזרו חכמי התלמוד ויסדום. עכ"ל (ועי' לחיד"א בשו"ת יוסף אומץ סימן נ"א).

נמצא כי משה רבינו – שהוא זה שהעביר את התורה לעם ישראל, תיקן להם את אמירת מאה ברכות בכל יום, ומשמע מזה, שיש קשר בין הצלחת לימוד התורה לאמירת מאה ברכות בכל יום, וצריך להבין מהו (ועי' בספר בן איש חי שנה ראשונה, פרשת וישב סעיף י"ד מה שהביא בשם ספר שער רוח הקודש)?

מצינו בכמה וכמה מקומות בחז"ל שהתורה נקראת "סס", וכגון במסכת תענית (ו.), תניא היה רבי בנאה אומר: כל העוסק בתורה לשמה, תורתו נעשית לו סס חיים ... וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סס המות ... ע"כ. וכן הוא במסכת יומא (ע"ב): אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב (ואתחנן ד', מ"ד) "וזאת התורה אשר שם משה", זכה – נעשית לו סס חיים, לא זכה (ופירש הריטב"א: כשהוא לומד כדי להתגדל ולהתגדר) נעשית לו סס מיתה. והיינו דאמר רבא: דאומן לה – סמא דחיי, ולא אומן לה – סמא דמותא וכו'. וכן הוא במסכת שבת (פח): ובמסכת קידושין (ל:).

והנה, מתי התורה חשובה כ"סס חיים" ומתי חשובה כ"סס המות" מתפרש מדבריו חוצבי הלהבות אש של הב"ח (או"ח סימן מ"ז), בענין כוונת הלומד תורה שצריך לקשר את עצמו בעת לימודו אל השכינה הקדושה וז"ל: ונראה דכוונתו יתברך שמו מעולם היתה שנהיה עוסקים בתורה, כדי שתתעצם נשמותינו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה, ולכן נתן הקב"ה תורת אמת לישראל במתנה, שלא תשתכח מאתנו, כדי שתתדבק נשמתנו וגופינו, ברמ"ח איברים, ושס"ה גידין, ברמ"ח מצוות עשה, ושס"ה לא תעשה שבתורה. ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת, היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך שמו, שהיתה השכינה ממש בקרבם, כי היכל ה' המה, ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה, והארץ כולה היתה מאירה מכבודה, ובוזה יהיה קישור לפמליא של מעלה, עם פמליא של מטה, והיה המשכן אחד. אבל עתה, שעברו חוק זה, שלא עסקו בתורה, כי אם לצורך הדברים הגשמיים להנאתם, לידע הדינים, לצורך משא ומתן, גם להתנאות להראות חכמתם, ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה למטה בארץ, כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה בזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ, ועלתה לה למעלה, והארץ נשארה בגשמותה, בלי קדושה, וזה היה גורם חורבנה ואבידתה וכו'. עכ"ל"ק.

נמצא, כי רק הלומד עם כוונה שהורה להתקשר אל קדושת נותן התורה, הרי שלימודו הוא בבחינת "סס חיים", אולם אם חס ושלוס אין כוונתו כן, אלא לומד עם כוונה גשמית, כדי להתגדל חס ושלוס, הרי שלימודו הוא בבחינת "סס המות".

והנה, מעלת המברך מאה ברכות בכל יום, בכוונת הלב ושומע את מה שמוציא מפיו, הרי שעל ידי זה נעשה דבק עם הבורא. שכן מאה פעמים ביום פונה אל בורא עולם

ואומר "ברוך אתה" – לשון נוכח, כלומר שהקב"ה נמצא כאן ממולי ושומע את ברכתי. ואם יתמיד בזה, יבוא לידי הכרה שכל הבריאה כולה וכל העולם כולו זועק ואומר שיש בורא לעולם, ולית אתר פנוי מינה.

השטן עיקר שמו הוא ס"מ, (כי שם א"ל הוא חלק הקדושה אשר ממנו הוא יונק את חיותו) ומספרו מאה, וכל רצונו לגרור את הלומד תורה שתהא כוונתו שלא לשמה, וזאת על ידי שמכניס בליבו, שהקב"ה נמצא אי שם בשמים וכלל לא נמצא בארץ, ועל ידי כך שוכח אף בעת לימודו להתקשר אל השכינה הקדושה, ונעשית התורה עבורו "סס המות". אולם, על ידי שמברך מאה ברכות בכל יום, מגיע לידי הכרה שהבורא נמצא ממולי ושומע את ברכתו, הרי שעל ידי כך מתקשר אל בוראו, ועל אחת כמה וכמה בעת שלומד תורה, ועל ידי זה מבטל את כוחו של הס"מ, ונעשית לו התורה "סס חיים" (עי' בספה"ק שם משמואל פרשת עקב תר"ע).

והנה, הנמרא במסכת תמורה (שז) מביאה, על עתניאל בן קנז שהחזיר בפלפולו הרבה הלכות שנשתכחו, ובשכר זה נתן לו כלב דודו את עכסא בתו לאשה, ופנתה היא לאביה ואמרה לו: מה חמור כיון שאין לו מאכל באבוסו מיד צועק, כך גם כן האשה, ומדוע נתתי לי אדם שאין לו אלא תורה וביתי חרב ויבש מכל טוב? תן לי ברכה שיוכל לפרנסני. השיב לה: מי שכל רזי עליונים ותחתונים גלויים לו יבקש ממני מזונות. וכתב רש"י: דהאי ודאי לא יצטרך, דכתיב בה (משלי ל"א, י"ד) "היתה כאניות סוחר וגו'". ע"כ.

נמצא, שסגולת התורה שהיא "היתה כאוניות סוחר ממרחק תביא לחמה", שמשפיעה מזון ופרנסה ללומדיה. אולם יש לדייק, "ממרחק תביא לחמה", היינו, שרק אם על ידי התורה נקשר אל בוראו שמקומו רחוק וגבוה מאוד בעולמות העליונים, אז זוכה להשפעת פרנסה מהתורה הקדושה. ולפיכך אומר לנו האור החיים הקדוש, אם רואה האדם שהוא לומד תורה ועדיין חסרה לו פרנסה, אל יוציא שם רע על התורה, אלא יתקן את לימודו על ידי אמירת מאה ברכות בכל יום, שעל ידן יוכל להידבק אל בוראו ולהתקשר בלימודו אל בוראו.

ואגב, מתקרבים אנו אל חג סוכות, "היתה כאוניות סוחר" ראשי תיבות: סכה. לרמז שגם מצות סוכה מסוגלת לפרנסה, שכן סוכה בגימטריא פא"י שם קדוש המסוגל לפרנסה. וכתב בספה"ק תפארת שלמה (ענייני סוכות) וז"ל: במשנה פ"ב דסוכה (כח): "מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית וכו'", הנראה לרמז בזה כי ע"י שהיה יושב בסוכה, היה ממשיך השפעות טובות על כל השנה לתוך הבית, שלא יחסר כלל. וזה ג"כ מה שאמרו (סוכה כט): "מנא מיכלא חוץ לסוכה". פירוש, כח הסוכה להמשיך שפע פרנסה לכל אחד ואחד גם חוץ לסוכה, כאשר יהיה בביתו כל השנה. עכ"ל. וכן מובא בספה"ק אהבת ישראל (יום ב' דסוכות תרס"ז): "חג הסוכות הזה" בגימטריא חת"ך פא"י שהם שמות הקודש של הפרנסה. יעו"ש (ועי' מה שצינו בזה בפרשת משפטים אות נ"ה). ולפי דרכינו הטעם לכך, כי זו המצוה היחידה שמקיימה בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ועל ידה נקשר אל הבורא כבאותה בחינה שבלימוד התורה, ולכך זוכה לפרנסה טובה.